

PSIXIK RIVOJLANISHI SUST BOLALAR PSIXOLOGIYASI

MAMATOVA ROZIYA RAJAB QIZI

RAVSHANOVA SARVARA ANVAR QIZI

DTPI Pedagogika fakulteti

Psixologiya yo'nalishi 112PS-24 guruh

2-bosqich talabalari

SHOMUROTOV ULUGBEK MELIKBOBOYEVICH

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti, Pedagogika va psixologiya

kafedrasi o'qituvchisi (maqola ilmiy raxbari)

ulugbekshomurotov986@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0008-8004-499X>

Anotatsiya: Ushbu maqolada psixik rivojlanishi sust bolalarning psixologik xususiyatlari, ularning kognitiv jarayonlaridagi kechikishlar, nutq, xotira, diqqat va tafakkur rivojlanishidagi muammolar hamda ta'lim-tarbiya jarayonida qo'llaniladigan psixologik yondashuvlar yoritilgan. Shuningdek, maxsus pedagogika va korreksion psixologiyani zamonaviy metodlari asosida takliflar bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Psixik rivojlanishi sust bolalar, korreksion psixologiya, kognitiv rivojlanish, nutq buzilishlari, maxsus pedagogika, individual yondashuv.

Аннотация: В данной статье рассматриваются психологические особенности детей с задержкой психического развития, их трудности в познавательных процессах, развитие речи, памяти, внимания и мышления. Представлены современные коррекционно-педагогические подходы и рекомендации по организации обучения и воспитания таких детей.

Ключевые слова: ЗПР, коррекционная психология, когнитивное развитие, речевые нарушения, специальная педагогика, индивидуальный подход.

Annotation: This article examines the psychological characteristics of children with delayed mental development, their difficulties in cognitive processes, and deficiencies in speech, memory, attention, and thinking. It also discusses modern correctional and pedagogical approaches and provides recommendations for effective educational support.

Keywords: Delayed mental development, correctional psychology, cognitive development, speech disorders, special education, individualized approach.

Kirish

Psixik rivojlanishi sust bolalar (PRSB) — bu psixik jarayonlarning shakllanishi va rivojlanishi normaga nisbatan sekin kechadigan, lekin to‘g‘ri va tizimli pedagogik-psixologik yondashuv orqali sezilarli darajada rivojlanishga qodir bo‘lgan bolalar guruhidir. Ular bilan ishlash maxsus metodika, sabr va individual yondashuvni talab qiladi.

Psixik rivojlanishi sust bolalarning psixologik xususiyatlari

1. Kognitiv jarayonlardagi kechikishlar

Bu toifa bolalarda tafakkur jarayonlari sekin shakllanadi, tahlil, taqqoslash, umumlashtirish kabi aqliy operatsiyalar sust kechadi. Ular abstrakt fikrlashdan ko‘ra ko‘proq konkret holatlarni tushunishga moyil bo‘ladilar.

2. Diqqat va xotira rivojlanishidagi muammolar

PRSB bolalarning diqqat barqaror emas, chalg‘uvchanlik yuqori bo‘ladi. Xotiraning mexanik turi yaxshi rivojlangan bo‘lsa-da, mantiqiy xotira sust shakllangan bo‘ladi.

3. Nutq rivojlanishidagi kechikishlar

Nutqning lugʻaviy boyligi kam, grammatik tuzilma toʻliq shakllanmagan boʻladi. Bu holat oʻqish va yozish malakalarining shakllanishida qiyinchilik tugʻdiradi.

4. Emotsional–irodaviy sohadagi oʻziga xosliklar

Ularda emotsional beqarorlik, oʻz-oʻziga ishonchsizlik, qoʻrqoqlik, tashabbusning sustligi kabi belgilar koʻp uchraydi. Jamoaga moslashish jarayoni ham nisbatan sekin kechadi.

Pedagogik va psixologik yondashuvlar

1. Individual yondashuv

Har bir bolaning rivojlanish dinamikasini hisobga olgan holda individual dastur tuzish samaradorlikni oshiradi.

2. Korreksion mashgʻulotlar

Nutq rivojlantiruvchi mashqlar

Diqqatni barqarorlashtiruvchi oʻyinlar

Kognitiv treninglar

Emotsional–irodaviy rivojlanish mashqlari

3. Multidissiplinar yondashuv

Psixolog, logoped, defektolog, pedagog va ota-onalar hamkorlikda ishlashi kerak. Bu bola rivojlanishi uchun eng optimal sharoit yaratadi.

4. Motivatsion muhit yaratish

Bola mustahkam ijobiy ragʻbat orqali oʻqishga qiziqtirilishi lozim. Oʻyin texnologiyalarining koʻproq qoʻllanishi yaxshi natija beradi.

Xulosa

Psixik rivojlanishi sust bolalar toʻgʻri tashkillashtirilgan psixologik-pedagogik yordam orqali salmoqli rivojlanishga ega boʻlishi mumkin. Ularning imkoniyatlarini ochib berish uchun kompleks yondashuv, muntazam korreksion mashgʻulotlar va mehribon, quvvatlovchi muhit muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Vygotsky, L. S. Psixik rivojlanish nazariyasi. Moskva: Pedagogika, 1982.
2. Luriya, A. R. Oliy nerv faoliyati va nutq rivojlanishi. Moskva: Nauka, 1980.
3. Ziyatov, Gʻ., Toʻxtayeva, N. Maxsus pedagogika va korreksion psixologiya asoslari. Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
4. Kirk, S. A., Gallagher, J. J. Education of Exceptional Children. Pearson Education, 2006.
5. Defektologiya ensiklopediyasi. Moskva: Prosveshcheniye, 2010.
6. Oʻzbekiston Respublikasi Maxsus taʼlim konsepsiyasi, 2020.